

РЕЦЕНЗИЯ

Относно: процедура за защита на дисертационен труд на докторант Цветан Стефанов Мадански на тема: „ Фактори за ефективност на митническия контрол върху трафика на стоки, нарушаващи правата на интелектуална собственост /фалшифицирани и пиратски стоки/” за придобиване на образователна и научна степен „доктор” по професионално направление 3.8. Икономика / Политическа икономия /.

От доц.д-р Радостина Телериг Бакърджиева, секция „Икономика на фирмата” към Институт за икономически изследвания към БАН, член на научно жури, определено със заповед РД № 38-166/ 06.03.2018 на Ректора на СУ „ Св. Климент Охридски” проф. д-р Атanas Герджиков.

1. Общо представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд „Фактори за ефективност на митническия контрол върху трафика на стоки, нарушаващи правата на интелектуална собственост /фалшифицирани и пиратски стоки/ ” с обем 253 страници общо се състои от следните компоненти: заглавна страница, съдържание, използвани съкращения, увод, изложение, систематизирано в три глави, заключение, списък на използваната литература, включващ 91 литературни източника- книги/ монографии -19 източника, 28 източника от периодични издания, както и 41 източника, достъпни чрез интернет. Съотношението между източниците на български и английски език е пропорционално.

Докторантският изследователски продукт съдържа 13 фигури/ графики и 7 приложения. Компонентите на дисертационния труд, представен от г-н Мадански са в пълно съответствие на изискванията на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на закона за развитие на академичния състав на Република България.

2. Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд.

Дисертационният труд принадлежи към едно от актуалните направления на икономическата наука- митническия контрол с акцент върху трафика на стоки, нарушаващи правата на интелектуална собственост. Изследването на такъв проблем предполага интердисциплинарен подход, съвместяващ инструментариума на

икономическите изследвания в областта на митническия контрол и правото-що се отнася до изучаване на актуалното законодателство. Така формулираната тема защитава концепцията за активната роля на държавните институции в контекста на институционалната икономика- контролен и санкционни режими по повод трафика на нарушаващи интелектуални права стоки, което е от значение за недопускане на редуцирането на приходите в държавния бюджет и ощетяването на субектите, съблюдаващи законодателството. Систематизирането на резултатите от първично изследване въз основа на анкети предполага прилагането на инструментариума на социологията. Зададената тема на дисертационния труд е изключително актуална и в европейски контекст, доколкото българското законодателство транспонира европейското, а конкретно в тази област проблемите са изключително актуални и динамични. Дисертацията е актуална и в контекста на публичната администрация, в частност- митническата.

Въз основа на посочените аргументи може да се твърди, че дисертационният труд покрива нова, неизследвана ниша в икономическата теория, чийто фундамент отскоро е поставен в университетската икономическа наука.

Налице са факторите, които обуславят научното изследване като актуално-неразкрит теоретичен проблем, систематизация на нови теории, емпирично изследване с предварително заложили хипотези въз основа на въпросник и проведени интервюта, разработена самостоятелно методология и обработка на първични данни с цел дефиниране на изводи и препоръки.

Темата на дисертационния труд „Фактори за ефективност на митническия контрол върху трафика на стоки, нарушаващи правата на интелектуална собственост /фалшифицирани и пиратски стоки/ ” не е експлоатирана в българския академичен и научно-приложен ресурс. Както заглавието, така и предложеният анализ са новаторски, защото за разлика от други изследвания, тук е поставен акцент върху изследването на факторите за ефективност на митническия контрол върху трафика на стоки с особен обхват . Именно разкриването на съвкупността от конкретните фактори в посочената област позволява ефективен мониторинг и контрол, режим на санкции и поощрения, разработване на политики и национални стратегии в съответствие с европейския опит.

Целта на дисертационния труд е дефинирана точно и коректно. Новаторската идея е разработена въз основа на задълбочен анализ и разнообразен инструментариум като научният мотив е да се разкрият „факторите за ефективност на митническия

контрол върху трафика на фалшифицирани и пиратски стоки, като се посочи ефекта от тези фактори и се идентифицират най- съществените от цялата съвкупност от фактори”.
/ с.8/

За постигането на целта и подцелите докторантът дефинира 12 основни задачи, основните от които:

- Задълбочен преглед на генезиса и същността на производството и търговията с фалшиви/ пиратски стоки
- Анализ на видовете права на интелектуална собственост
- Изясняване на същността на митническия контрол- предмет, обект, субект
- Изясняване на механизмите на контрол
- Класифициране на факторите за ефективност на митническия контрол върху производството и търговията на фалшиви/ пиратски стоки по определени признаци
- Идентифициране на конкретни индикатори за оценка на ефективността на митническия контрол

Обект на дисертационния труд е контролната дейност на българската митническа администрация.

Трите основни глави в дисертацията са оптимално структурирани. Всяка от тях е посветена на конкретна изследователска цел.

Първа глава с обем 77 стр. /15- 92 стр./ се състои от три симетрични части и е посветена на анализ на изследване на генезиса и еволюцията на производството и търговията с фалшифицирани стоки, защитените права върху обекти на интелектуална собственост и митническия контрол, нарушаващ тези права.

Втора глава с обем 62 стр. /93- 154 стр./ също се състои от три подчасти, посветени на класификацията на факторите за ефективност на митническия контрол върху трафика на стоки, нарушаващи права на интелектуална собственост, както и върху общите и специфични фактори за ефективност на провеждания контрол.

Глава трета с обем 30 стр. /154-184 стр./, състояща се от пет подчасти, анализира прилаганите индикатори за ефективност на контрола, изучава конкретните бази данни за постигнатите резултати от митническия контрол в тази специфична област въз основа на данни за всяка година във времевия хоризонт 2007-2016 година. В тази глава също се изучават нагласите на митническите служители към обучението в тази област на митническата администрация, както и инструментите за информиран достъп на потребителите и склонността им да правят информиран избор като пазарни субекти.

В глава Първа са засегнати ключови теоретични аспекти, целта на които е проследяването на възникването на изследваното явление още от Средновековието и Възраждането до актуалните му форми на проявление в съвременното. Систематизирани са причините фалшифицирането да се утвърди като „агресивен пазарен фактор”. / с.17/ Посочени са страните- нарушители с агресивна стратегия относно нарушаване на права върху обекти на интелектуална собственост.

Разкриването на основните субекти- притежатели на права, фалшификатори и потребители- позволява да се очертаят профилите на отделните субекти-участници в процеса и да се разкрият взаимоотношенията и конфликтите между тях. В графичен вид е представена йерархията от канали за разпространение на фалшифицирани стоки , като графично е изобразена връзката между двете заложи променливи- трудност на разпространение /по абцисата/ и вероятност за измама /по ординатата/. /с.24/

Направен е извод, че „Интернет пространството е мощна платформа за увеличаване на продажбите на фалшиви и пиратски стоки” / с.25/ , а онлайн търговията е привлекателна за фалшификатори и пирати , като са приведени конкретни аргументи . /с.26/

В табличен вид са съпоставени причините за активна търговия с фалшифицирани и пиратски стоки, както и аргументите за осъзнато целево търсене на фалшифицирани и пиратски продукти, а също и техните институционални характеристики. /с.28/

Представена е актуална статистическа информация относно въздействието на фалшифицирането и пиратството върху националната и световна икономика. /29 с./, а също са представени отрицателни социално-икономически ефекти, които оказват отрицателно въздействие върху околната среда, пазара на труда, редуцират печалбите на официализираните притежатели на права и бюджетните приходи, заплашват здравето на децата, и др. / 31-43 стр./

Представена е дефиниция за интелектуалната собственост и са групирани три основни обекти на закрила – авторско право, обекти на индустриална собственост и други обекти на интелектуална собственост. / с.45/

Съпоставени са ключови по своята значимост международни и национални нормативни актове. /48-51 стр./ Систематизирани по групи със съответен аналитичен компонент са:

-обектите на авторското право- литературни, музикални сценични произведения, филми, графични оформлениа, кадастрални карти и др.,

-обектите на индустриална собственост- промишлен дизайн, фирмено наименование, търговска марка, географски означения и др. / с.53/

-Управлението на веригата на доставки се позиционира като основен инструмент в борбата срещу фалшифицирането и пиратството. /с.55/

Систематизирани са основните функции на митническата администрация-информационна, оценъчна, регулаторна, санкционна, превантивна. Съпоставени са основните функции на митническата администрация- надзор, контрол и проверка. Представени са спецификата на отделните видове митнически контрол – предварителен, текущ и последващ /с.72/, основните му форми- документен, фактически и технически митнически контрол. Систематизирани са основните субекти, обекти и предмет на митническия контрол. / с.72-94/

Представена е комплексна картина на реално функциониращата в България митническа администрация, по-конкретно Агенция „Митници” с реално функциониращия мениджмънт- дирекции, инспекторати, митници, одитни субекти. /с.65/ На 229 стр. има изключително подробно приложение на комплексната йерархия на този толкова важен публичен субект.

Във втора глава акцентът е поставен върху изследването на степента на координация и сътрудничество на митниците с други публични институционални субекти- органи за държавен здравен контрол, взаимодействие с органите на ветеринарномедицински контрол, с Комисия за защита на потребителите и др. Направен е правилният извод, че на взаимодействието между митниците и другите институции в синхрон, е гаранция за постигане на резултати в борбата с трафика на фалшифицирани и пиратски стоки. / с.114/

Направен е успешен опит за доказване на тезата за значимостта на специфичните фактори за повишаване на митническия контрол. Авторът правилно дефинира извода, че „обучението е ключов фактор за ефективността на митническия контрол”. /с.124/, както и че това е компенсаторен лост срещу недостатъчните материални и технически условия и недостатъчна информираност на правопритежателите /с.125/.

Представената систематизирана реална информация за проведените обучения в областта на защитата на интелектуалната собственост дава конкретна представа за активната дейност на Агенция „Митници” в това направление за 10-годишен период от време. Направена е оценка, че годишните програми не са достатъчни, но митническите служители вземат активно участие в обучения, организирани от институции на ЕС.

Докторантът дава висока оценка на Секторната стратегия за развитие на електронното управление в Агенция „Митници”- Е-Митници 2016-2020. / с.151/

Научният принос на докторанта се проявява най-силно в трета глава. Ценността на анализа произтича от това, че авторът на докторантската теза обосновава конкретни индикатори за оценка на митническия контрол и приема за наблюдавани ключови индикатори- брой задържания според вида на стоката и търговската марка, брой задържани артикули, стойност на задържаните стоки, брой освободени стоки. Систематизирана е актуална масивна база данни за задържаните количества стоки в България по видове за периода от 2007 до 2016. /с.159-176/. В табличен вид е представен реален информационен панел, даващ основание за съпоставка на данните от 2007 до 2017 г.

Рецензентът се присъединява към направената от дисертанта констатация, че оценката за ефективността на митническия контрол не бива да абсолютизира един индикатор за сметка на други, а да се „съобразява с всички налични данни”. / с.178/ Напълно логичен е изводът, че „ефективността на митническия контрол е променлива величина” /с.178/, зависима от комплекс от фактори.

Висока оценка заслужава изследването на нагласите на митническите служители към обучението. Изводът от изследването, че е налице „трайна потребност от обучение на служителите от централизираното и регионално ниво на митническата администрация” /с.183/, има приложна значимост.

Рецензентът дава положителна оценка и на идеята и реализацията на анкетното проучване на информираността на потребителите и тяхната склонност за участието им на пазара на фалшифицирани и пиратски стоки. Правилна е самокритичната оценка на потребителите, доказваща недостатъчната им информираност относно фалшифицираните и пиратски стоки. Тези резултати трябва да бъдат оповестени сред широката публика, за да предопределят нейното право на обективен информиран маркетингов подбор.

Комплексната оценка относно трета глава е, че емпиричното изследване е новаторско и предизвиква респект поради голямата приложна ценност на създадената база данни.

3. Научни и научно-приложни приноси

Докторантската теза на г-н Мадански е първото в икономическата наука комплексно изследване на такъв актуален проблем като митническият контрол върху трафика на стоки, нарушаващи права на интелектуална собственост.

Идентифицирането на факторите- общи и специфични, които предопределят ефективността на митническият контрол върху фалшифицирани и пиратски стоки, също може да се зачита като научен принос.

Идентифицираните от автора ключови индикатори- брой задържания, брой артикули, стойност, освободени стоки- заложен в анкетата са предпоставка за разкриване на обективната ситуация на пазара на фалшифицирани стоки. Данните за това от своя страна предполагат мерки, контрамерки, публични политики и санкционни режими с цел редуциране на този, набиращ сила пазар. Именно богатата статистическа информация и изследването на нагласите на служителите и клиенти като основни стейкхолдери / заинтересовани страни/ е предпоставка за формулирането на конкретни предложения както към законодателството, така и към дейността на агенция „Митници” с цел повишаване на нейната ефективност./с.209-214/ Това прави докторантската теза на г-н Мадански актуална не само в научно-изследователски контекст, но и в практично- приложно измерение.

4. Публикации и участие в научни форуми

Мониторингът на публикациите разкрива, че докторантът успешно публикува статии и студии, свързани с докторантската теза. В сп. „Митническа хроника” са публикувани актуални материали, свързани с разкриването на същността на феномена производство и търговия с фалшифицирани стоки и информираността относно фалшивите детски играчки. Статията на докторанта в сп. „Счетоводство, данъци и право” е посветена на представяне на актуалните промени в Закона за митниците. Г-н Мадански участва и в много международни и национални научни конференции с презентации на доклади, впоследствие публикувани в научни сборници. Всичко това разкрива потенциала на неговата активност и дава принос за последващата положителна оценка.

5. Критични бележки и препоръки

Основните изводи /36 на брой/ би било възможно да бъдат тематично окрупнени с цел да не повтарят съдържанието, а да открояват само разкрити нови и актуални трендове и закономерности, като се акцентира върху резултатите от анкетите и систематизираната актуална статистическа информация.

При осигуряване на финансиране би било добре периодичното наблюдение на посочените от докторанта ключови индикатори да продължи и за в бъдеще, защото от първичните данни могат да бъдат изведени оперативни и дългосрочни препоръки към усъвършенстването на митническия контрол.

Минимизиран вариант на дисертацията би могъл да бъде предоставен в редуциран размер / 50-60 стр./, като бъдат включени само актуалните емпирични данни, резултати от анкетите, изводи и препоръки, на институции, ангажирани с повишаването на ефективността на митническия контрол върху трафика с фалшифицирани и пиратски стоки / БТПП, БСК, Български пощи, Комисия за защита на потребителите и др./

6. Въпроси към дисертанта

1. Докторантът формулира правилното заключение относно огромната значимост на институционалната среда за повишаване на ефективността на митническия контрол върху трафика на стоки, нарушаващи правата на интелектуална собственост. Като се има предвид систематизирането на институциите на публични учреждения от една страна и закони, норми, правила, имуществени и интелектуални права, от друга- кой от компонентите е с по-голяма тежест в процеса на успешна институционална трансформация с цел ефективен митнически контрол?
2. Кои са аргументите прилагането на Закона за марките и географските означения да има приоритетна значимост в борбата срещу трафика на фалшифицирани и пиратски стоки?
3. Каква е оценката на докторанта относно ефективността на прилагания у нас санкционен режим срещу нарушителите?

7. Заключение и предложение.

Въз основа на постигнатите резултати при разработването на докторантската теза на докторант Цветан Стефанов Мадански може да се обобщи, че дисертационният труд „Фактори за ефективност на митническия контрол върху трафика на стоки, нарушаващи правата на интелектуална собственост /фалшиви и пиратски стоки/” адекватно отговаря на критериите за присъждане на образователна и научна степен „доктор”, залегнали в Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България, в Правилника за условията и реда на придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски”, както и във вътрешните правила на катедра „Стопанско управление” за придобиване на образователна и научна степен „доктор”.

Изпълнени и надскочени са минимално изискуемите критерии по всички задължителни направления на активност на докторанта- образователни критерии със задължителни докторантски минимуми, участие в международни икономически форуми, участия в обучителни програми и публикации, свързани с дисертацията.

Въз основа на задълбочена и прецизна качествена оценка рецензентът защитава тезата, че не открива елементи на плагиатство в представения докторантски труд.

На базата на комплексно представената рецензия се дава положителна оценка на дисертационния труд на Цветан Стефанов Мадански „Фактори за ефективност на митническия контрол върху трафика на стоки, нарушаващи правата на интелектуална собственост /фалшифицирани и пиратски стоки/ ” с цел присъждане на образователна и научна степен „ доктор”.

София, 15.05.2018

Рецензент:

(доц. д-р Радостина Бакърджиева)

